

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОЕКТУ ЗАКОНУ ВІД 30.06.2010 Р. «ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО КОНСТИТУЦІЇ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА 1997 Р.»

Василь Нікіфорович ПАТЛАЧУК,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри
теорії, історії права і держави та
конституційного права
Національного університету державної
фіскальної служби України*

Актуальність теми дослідження пов'язана з тою виключною роллю, яку грають Конституції у суспільно-політичному житті країн та визначені механізми взаємодії влади та суспільства. Польський досвід конституціоналізму представляє значний інтерес для України з причини багатьох спільних рис історичного розвитку двох держав та необхідності вирішення багатьох подібних проблем при побудові демократичного суспільства. На сьогодні в Польщі діє Конституція 1997 р., до змісту якої, враховуючи динамізм політичних подій, було підготовлено значну кількість проектів її удосконалення. З цієї точки зору, значний інтерес представляє конституційний процес, який проходив протягом 2004-2010 рр., під впливом Лісабонського договору, наслідком чого став Проект закону «Про внесення змін до Конституції Республіки Польща 1997 р.» від 30.06.2010 р. Виходячи з цього, доцільно розглянути причини підготовки, основні положення даного проекту, провести їх аналіз та систематизацію. Викладення матеріалів дослідження необхідно розпочати з того, що на процес підготовки даного проекту вплинули положення «Лісабонського договору про внесення змін до Договору про Європейський Союз та Договору про заснування Європейської спільноти», підписаний на саміті ЄС

13 грудня 2007 р. Даний документ був створений з метою поліпшення функціонування Європейського союзу, до якого входило 27 країн-членів, зміцнення ролі цієї організації та її позицій на світовій арені в умовах різких глобальних змін. Документ повинен був виконати функцію «інструментарію» закладення основ функціонування Євросоюзу на найближчі 15-20 років. Як вказує Єва Май, даний договір дає чіткий перелік компетенції Євросоюзу і забезпечує процес європейської інтеграції, а також розмежує повноваження ЄС і держав-членів організації [1, с. 131]. З метою полегшення гармонізації законодавства, ЄС і держав-членів договір передбачає п'ять типів компетенції ЄС: 1) виключна; 2) спільна; 3) координуюча; 4) підтримуюча; 5) специфічна. Згідно Лісабонського договору національні парламенти стають елементом процесу прийняття рішення в ЄС шляхом отримання можливості здійснювати моніторинг законодавчих пропозицій. Прийняття договору потребувало внесення змін до Конституції Польщі, з метою гармонізації її законодавства та законодавства ЄС. Виходячи з цього, 17 грудня 2009 р. маршал Сейму Броніслав Коморовський призначив наукову групу, завданням якої було підготовка пропозицій щодо змін до Конституції Республіки Польща. До її складу увійшли – голова проф. Кшиштоф Вуйтович, члени: проф. Ян Барч, проф. Єжи Чемневський, проф. Владислав Чаплінський, проф. Марія Крук-Ярош, д-р Ева Поплавська, проф. Пьотр Тулея, проф. Кшиштоф Войтичек, проф. Анна Вирозумська. Даний проект повинен був забезпечити збереження національної ідентичності, основні права громадян, історичні традиції польського конституціоналізму та врахувати досвід, накопичений у цій сфері. Проект передбачав участь Польщі в економічному та валютному союзі, що в перспективі означало використання на території країни єдиної валюти – євро. В цілому зміни, які планувалося внести до Конституції Польщі можна розділити на три групи. По-перше, конституційні положення повинні забезпечити функціонування ефективних національних механізмів, які гарантували виконання норм законодавства ЄС. По-друге, необхідність забезпечення ефективної діяльності органів влади Республіки Польща та можливості захисту національних цінностей в процесі європейської інтеграції. По-третє, це підготовка положень, що визначають порядок прийняття пропозицій Польщі у процедурах, передбачених Лісабонським договором. Перша група передбачала зберігання раніше підписаних договорів між Польщею та іншими країнами в різних сферах міжнародних відносин. Друга група повинна була забезпечити діяльність польських державних органів на форумах ЄС, з метою захисту польських національних інтересів в сферах політики, економіки, сільського господарства та ін. Необхідність виконання даного пункту була пов'язана з тією обставиною, що польська влада бажала зберегти експорт до країн ЄС таких товарів як продукти сільського господарства, кондитерські вироби, столярні вироби, косметики, а також меблевої промисловості, механічних транспортних засобів, частин до них, виробництво машин, сталевих конструкцій, ювелірних виробів, керамічних виробів, хімічної та фармацевтичної промисловості, будівельних матеріали тощо. Третя група була направлена на забезпечення спрощеної процедури прийняття

Польщею положень міжнародних договорів та імплементації права Європейського Союзу, а також забезпечити виконання процедури прийняття рішень про вихід з Європейського Союзу. В змісті ст. 1 знайшло відображення положення, згідно якого Польща не має право приєднатися до міжнародних організацій, членство в яких передбачає обмеження міжнародних конституційних положень та які слугують для забезпечення інтересу приватних структур. На додаток до цього, у ст. 1 встановлювалися положення, які забезпечували виконання зобов'язань Польщі щодо участі в Економічному та Валютному Союзі, наслідком чого є наступне. Так, Національний Банк Польщі має виключне право випускати гроші, визначати та здійснювати грошово-кредитну політику, а Президент Нацбанку несе особисту відповідальність за ефективне проведення грошової політики. На додаток до цього, вводилася Вища служба аудиту, яка мала право регламентувати та контролювати роботу банківських установ та видавати правила створення та ліквідації їх структурних підрозділів.

До місту Проекту увійшов розділ Х «Членство Республіки Польща в Європейському Союзі». З метою забезпечення даного процесу пропонувалося внести зміни до п. А ст. 227, в якому вказати, що Республіка Польща є членом Європейського Союзу, який поважає суверенітет та національну ідентичність держав-членів, принципи демократії, закони, повагу до гідності людини, свободу, рівність та забезпечення захисту її прав. В цьому доповненні вказувалося, що даним принципом повинні керуватися польські органи державної влади: Сейм, Сенат, Президент, Рада Міністрів, Конституційний Трибунал, а також усі підпорядковані їм структури. На додаток до цього п. А, встановлює конституційні межі членства Польщі у Європейському Союзі, тобто необхідність збереження цінностей, зафіксованих у розділі II Конституції 1997 р. З іншої сторони вказується, що Європейський Союз не є самостійною державою, а являє собою міжнародну організацію, яка поважає суверенітет, демократичні традиції Республіки Польща. Інтерес викликає зміст п. С ст. 227, в якому визначається порядок передачі частини компетенції польської влади на користь Європейського Союзу. Тому при ратифікації міжнародної угоди, пов'язаної з повноваженням органів державної влади, повинна бути надана попередня згода, яка приймається на загальнодержавному референдумі. Після цього на засіданні Сейму розглядається постанова про надання способу згоди на ратифікацію міжнародної угоди, яка вважається прийнятою при наявності абсолютної більшості голосів у присутності щонайменше половини встановленої законом кількості депутатів. Закон передбачає, що такий договір після проведення референдуму повинен бути прийнятий Сеймом при наявності більшості – 2/3 присутніх депутатів та абсолютної більшості голосів Сенату. З точки зору захисту прав громадян, виключне значення мають пункти п. Е та п. Ф, згідно яких громадяни Європейського Союзу користуються на території Польщі всіма правами, гарантованими законодавством ЄС, а громадяни Польщі мають право голосу на виборах до Європарламенту з одночасним правом бути обраним до органів місцевого самоврядування. При чому, таке право зберігається за громадянами Європейського Союзу,

які не мають громадянства Польщі, але проживають на її території. Розгляд змісту п. G показує, що зміст цієї норми спрощує та прискорює процедуру імплементації польськими державними органами норм законодавства Європейського Союзу, з метою уникнення бюрократичних перешкод та не нанесення збитку економіці країни. В разі порушення польською владою прийнятих на себе зобов'язань, керівництво ЄС може зобов'язати її вжити необхідних заходів забезпечення норм Європейського Союзу. В свою чергу Рада Міністрів РП, зобов'язується проводити політику, направлену на охорону інтересів країни в Європейському Союзі, шляхом подання до Сейму проектів актів, направлених на реалізацію вимог законодавства ЄС. Одночасно з цим, Рада Міністрів видає нормативно-правові акти для імплементації норм права Європейського Союзу, які потребують свого затвердження Сеймом. Як вказується у п. 1 ст. 227, Рада Міністрів має право прийняти рішення про вихід Польщі з Європейського Союзу на підставі норм законодавства ЄС та згодою, висловленою цими двома суб'єктами. Згідно п. 1 ст. 227 вводиться поняття невідкладної законодавчої процедури, яка може використовуватися з усіх питань, які віднесені до компетенції Європейського Союзу. Така норма дає змогу швидко прийняти рішення, наприклад, у сфері податкового законодавства шляхом стандартизації податкових питань і внесення змін до національного законодавства. Рішення про використання «термінової процедури» може прийняти лише Рада Міністрів Польщі, яка визначає порядок її подання на розгляд Сейму та Сенату. З практичної точки зору, важливе значення має п. Н, який регламентує повноваження органів державної влади у відносинах з Європейським Союзом. Так, закон визначає, що таким компетентним органом є Рада Міністрів Польщі, що відповідає змісту Конституції, в якій ст. 146 вказується, що саме цей орган проводить внутрішню та зовнішню політику країни. Даним пунктом передбачено надання нових повноважень національним парламентом, згідно яких Сейм і Сенат фактично урівнюються у своєму обов'язі повноважень, але при цьому державна політика, щодо Європейського Союзу відноситься до компетенції Ради Міністрів Польщі.

Список використаних джерел:

1. Maj Ewa. Alternative projects of the new constitution of the republic of poland: national democrats case. *Horyzonty Polityki*. 2018. №9. P. 123-144.